Nebil Varuy

Edebiyat DÜNYASI ★ EDEBİYAT SANAT FİKİR AKTÜALİTE

Sayı: 23 — 1 Ocak 1950 — Her ayın 1 ve 15 inde İstanbulda çıkar — Fiatı: 15 Kuruş

Van Gogh — Akşam üstü bir kenar kahvesi

1950 YILINA GİRERKEN

Gecesiyle, gündüzüyle bir yıl daha yaşandı, geçti. Bir yıl içinde Türk sanatı, Türk fikri ve edebiyatı ne kazandı, ne kaybetti, bunu uzun boylu incelemeden önce olayları şöyle kısaca bir özetlemekle yetineceğiz.

Toplu olarak ortanlarsak 1949 yılı geçen yıla göre oldukça canlı ve bazı konularda daha verimli geçti. Bir takım ünlü sanatçılar, fikir adamları ülkemizi ziyarete geldiler.

Uluslararası bir sanat dostluğunun g ö s t e r i s i mahiyetinde, bütün dünyada olduğu gibi bizde de Goethe'nin 200 üncü, Balzac'ın 150 inci doğum ve Chopin'in 100 üncü ölüm yıldönümleri dolayısiyle anma törenleri yapıldı.

Aynı şekilde Türk büyüklerinden Namık Kemal ve Ziya Gökalp ölüm yıldönümlerinde anıldılar.

Ertuğrul Muhsin için İstanbul ve Ankarada, Yahya Kemal için İstanbulda jübileler yapıldı.

1949 yılı içinde İstanbul radyosu, kötü de olsa ya yınına başladı.

1 Ekim-1 Kasım arası açılan İstanbul sergisinde Güzel Sanatlar Akademisi öğretmen ve öğrencileri geceli, gündüzlü çalışmak imkânını buldular.

Aralık ayı içinde İstanbulda Unesco'nun Kahire teşkilâtına bağlı bir bilim kolu açıldı ve ayrıca Türk Fransız Kültür Derneği kuruldu.

22 Ağustosta Ankarada toplanan Milli Eğitim Şurası Liselerin dört yıla çıkarılması kararını verdi.

Resim alanında eskiler ve yeniler fırsat ve yer buldukça (İstanbul Sergisinde, Sanat Dostları Derneğinde ve Fransız Konsoloshanesinde) sergiler a ç ı l a r ve günden güne artan bir seyirci buldular.

Necip Fazıl ve diğer bazı kendini bilmezlerin çirkef yayınlarına rağmen İnönü ve arkadaşları Köy Enstitülerine kaç yıldır esirgedikleri dostluğu güzel sözler ve ziyaretlerle tazelediler.

Türkocakları on sekiz yıllık bir aradan sonra aynı kimseler tarafından ve yeniden açıldı.

1949 yılında İstanbul şehir tiyatrosu ikiye bölünme tehlikesi atlattı.

En kötü din gazeteleri, cinayet ve seksüalite dergileri yüzünden gazete satıcılarımız vitrinlerinde dergilerimizi ancak yer bulamadılar.

Ve 1949 yılında şu yazı yazılana kadar son ve en büyük sanat ve fikir olayı 19 Aralıkta Ankarada her türlü fikrin katıldığı bir Dil Kurultayı toplanması oldu. Üzerinde titiztitiz titrediğimiz Dil Devrimi hoyrat ellerde hırpalandı, durdu.

Okuyucularımızın yeni yıllarını kutlarken güzel, iyi, temiz, doğru ve huzurlu yıllar dileriz.

EDEBİYAT DÜNYASI

Barış İçin Sanat

FAHİR ONGER

İkinci Dünya Savaşındanberi Barışı kurtarmak için yapılan gayretler, bizi bugün aydınlık düşüncelere götürüyor. Ve bugün biz barışın idamesi yolunda çalışmanın önemini belki her zamandan daha iyi anlıyoruz. Bununla beraber eski denemeleri göz önünde tutan bazı aydınlar karamsar görüşlerden kendilerini kurtaramıyorlar. Bu eski denemelerin arasında en önemlisi «Milletler Cemiyeti» idi. Tamamen siyasi bir kurul olan bu teşekkülün iyi niyetli çalışmaları ikinci bir dünya savaşına engel olamadı. Böylece masa başında konuşmakla barışın devam ettirilemiyeceği kanaati büsbütün yerleşti. Yalnız şu uyarlığı işaret etmek lâzımdır ki, Atlantik beyannamesi, Birleşmiş Milletler, U. N. E. S. C. O Kurulu, İnsan hakları Beyannamesi gibi dünya çapında toplanışlarla eski «Milletler Cemiyeti» ni kıyaslamıya imkân yoktur. Bugün ortaya çıkmış olan bu kurullar, demokrasi safında yer almış olan faka tarihi gelişme içinde birbirinden farklı manzaralar gösteren milletleri bir hizaya getirmeye çalışıyor. Bunun için de politika kanalından değil, fakat eğitim, bilim ve kültür yollarından yürüyor. Burada; U. N. E. S. C. O. eğitim, bilim ve kültür yoluyla barışı sağlıyabilir mi? Probleminden ziyade eğitim, bilim ve kültürün barışı sağlamak için ne şekilde kullanılacağı sorusu önemlidir. Zannederim b usoruya filozof Bertnard Russell oldukça güzel bir karşılık bulmuştur. 1949 Paris toplantısında söyledikleri bizim için çok önemlidir:

«Muayyen bir millet değil, bütün insanlığı gözetlemeli. Milletlerin meziyetlerinden veya kahramanlıklarından ziyade insanlığın toplu haldeki terakkisini belirtmelidir..» İnsan hakları beyannamesi bir kül halinde milletleri barışın idamesi yolunda vazifeye çağırıyor: «Bütün milletler ırk ve din grupları arasında anlayış, hoşgörürlük ve dostluğu teşvik etmeli ve Birleşmiş Milletlerin barışın idamesi yolundaki çalışmalarını geliştirmelidir.»

Hi çşüphe yokki millet çapında bir çalışma ve vazife bölüşü konusu olmakla birlikte [illegible] ve sanatçıya da bir takım işler düşecektir. Gerçi şimdiye kadar hiç bir üstün utopyanın etkisine kapılmadan barış özlemi ile dolu eserler ortaya konmuştur.

Bugün bütün dünya düşünürlerinin üzerinde hassasiyetle durdukları Barış problemi, toplum içinde sanat gibi önemli bir işi benimseyen kimseleri de çok yakından ilgilendirmektedir. Sanat adamının bu ilgiyi eserinde teksif etmesini beklemek en azından onu vazifesi başına çağırmak demektir.

GENE KADIN MESELESİ

Ünlü yazarımız Peyami Safa, diğer adile Server Bedi'nin Ulus'da çıkan «Kadın ve İnsan» başlıklı fıkrasını gördünüz mü bilmem. Gördünüz mü diyorum, zira şimdi kabuğuna çekilmiş Hitler hayranlarile, tuhaflıklardan hoşlanan bazı işi az kimselerden başkalarının pek vakit bulamadıklarını sanıyorum. Neyse, büyük büyük dâvaları, kocaman kocaman lâflarla küçücük sütununa sığdırmağa çalışan üstad bu defa da kadın meselesini ele almış. C. H. P. nin estetik müşaviri bu yazısında, «akıl» ın, toplum içinde kadının da erkek gibi çalışmasını, erkek gibi iş hayatının tabii bir elemanı olmasını istediği halde, gerçeklerin buna müsaade etmediğini [illegible] mizde olduğu gibi, burada da akıl ile gerçekler uyuşamadığından işin çatallaştığını yazıyor. Hele iki üç senede bir doğuran ve her doğurdukça bebeğinin yanında aylarca kalması lâzım gelen bir kadının analık vazifelerile iş hayatını uzlaştırması da mümkün olmaz. Kadın meselesi henüz kendi kendisi hakkında toplu bir bilgiden mahrum olduğu için iki cins arasında iş bölümü yapmaktan âciz kalan insanın meselesidir. Paris Üniversitelerinde erkekten ziyade kadın öğrencinin bulunması ifatıda bu dâvanın daha büyük bir buhrana namzet olduğunu gösteriyor ve Avrupa zekâsında haklı endişeler uyandırıyor.»

Bu çetrefil ve bilgiç ağızlı sözlerin bellekte (zihinde) uyandırmağa çalıştığı soruların nereye varılmak istendiğini anlamak güç değildir. Bu çok kullanılmış taktiğin arkasında gizli olan fikirler sistemini daha doğrusu hayat görüşünü anlamak için ufacık bir dikkat yeter. Değil mi ki bu kadar zorlamalara rağmen kadın bünyesi, kadının biyolojik yapısı onun iş hayatına uymasına imkân vermiyor; değil mi ki üstadın deyişile «kadının ezeli koketrisi» bugün yüklendiği sosyal fonksiyonu ile çarpışıyor ve nihayet değil mi ki kadın sık sık doğuran ve her doğurmadan sonra bebeğinin yanında aylarca kalması gereken, bütün hayatı koketlik, çiftleşmek, doğurmak ve çöp çatmakla geçen bir yaratıktır, o halde onu hareme göndermek, iki cins arasında üstadın özlediği iş bölümünü yapmak ve hayat mücadelesinde erkekleri karşı karşıya, göz göze, diş dişe bırakmak gerektir.

Fakat sayın yazar unutuyorlar ki bu görüşleri Nazi Almanyasından çok daha evvel öbür dünyaya göç etmiştir. Unutuyorlar ki, yirminci yüzyıl ekonomik düzeni, artık bir kişinin emeğiyle koca bir ailenin geçinmesine imkân vermekten çok uzaktır. Evrimimizin bu zorlamasıyle kafamıza dank diyen kadın meselesi, biraz incelendikte görülürki, tabiatın öyle istediği için öyle yarattığı ve değişmez olan bir kadın bünyesi meselesi değildir. Sosyal düzenin çağımızın gerektirdiği yaşayış tarzına yani her iki cinsin eşit şartlar, eşit hak ve görevlere hayat sahnesinde rol alabilmesine çalışmak meselesidir; boşu nesiller boyunca hazırlayarak kadın cinsinin de yapısındaki gelişmeyi kolaylaştırmak, onu gerçek gelişmesini kazandırmak meselesidir. Bu gün bunu açıkça reddetmiyen, bunun aksini korkmadan serbestçe ileri süremiyen sayın Peyami Safa üstü kapalı da olsa eski fikrini «zikretmek» ten kendini alamıyor. Biraz daha isteklerine meyillerine gem vurabilseler ve bu suretle hiç olmasa hizmetinde oldukları Devrimci partinin ve gazetesinin ilkeleriyle gelişme haline düşmemeye çalışsalar hiç te fena olmaz.

Sami ÇELENK

OKUYUCULARIMIZA

Gelecek sayımız için şöyle bir anket sorusu hazırladık:

Kurultayın kararları dilimizin toplumsal gelişmesinde verimli sonuçlar sağlıyabilir mi?.

Bu ankete bazı okuyucularımızın da katılabilmesini uygun gördük. İsteyen okuyucular, 5 Ocak günü elimizde olacak şekilde, bu soruya cevaplarını P. K. 445 adresine gönderirlerse içlerinden beğenilenleri o sayımızda yayınlıyacağız.

Yalnız cevapların elden geldiğince 15 - 20 satırı aşmaması gerekmektedir. Cevapların ona göre yazılmasını dileriz.

Matisse

Y A Z G I

Geçen geçer köprüden
Biz yanına varmadan
Döner durur selin köpüğü.

İçen içer çeşmeden
Biz bir yudum içmeden
Tükenir su.

Canına okunur mu sarp yolların ?
Biz binince kıheylan atın
Döner soluğu.

Dalında, dudağa eygin - eygin
Altına al, balına bal meyvenin
Bize çürüğü.

Bedri GİDER

KİTAPLAR:

KARŞI'yı Okurken

Ahmet KÖKSAL

Yeni şiir denince ilk akla gelen şairlerimizden biri de her halde Orhan Veli'dir. Bir takımlar «Yazık oldu Süleyman efendiye» mısraı ile dillerde geziyor, «nasır» şiire sokması bir suçmuş gibi gülüşürüdü dergilerin başlıca konularında yer alıyordu.

Ama artık o karşı koyma ve anlayışsızlık yılları gerilerde kaldı. Gelenekçi beğeninin, alışılmış tarza saplanmışların bütün yadırgayışları alayları onunla sevişenlerin — Bu arada daha çok Orhan Veli'nin — biraz daha tanınmasından, sevilmesinden başka bir işe yaramadı.

Kitap baştan sona okununca genç neslin bu sempatik şairini duygulandıran başlıca etkiler arasında daha çok, yaşamak sevincinin, ... güzel görünümlerin yer aldığı kolayca anlaşılıyor. Ara sırada şair —Erol Güney'in kedisini bahane ederek— toplum meseleleriyle ilgilenmek gerektiğini hatırlıyor, eksik olmasın.

Karşı'da yeralan on sekiz şiiri üç çeşitleyerek incelemek mümkündür. Daha doğrusu bu on sekiz şiirde Orhan Veli bize üç ayrı kişilik içinde görünüyor. Birinci plânda — kitabın ağır basan tarafı budur — yaşamak, hürriyet, serserilik, güzel imajlar tutkunu Orhan Veli'yi görüyoruz.

Gün Olur, İstanbul'u dinliyorum, Hürriyete Doğru, Galata Köprüsü, Karşı, Dalgacı Mahmut, Baharın İlk Sabahları, Yalnızlık Şiiri, Ayrılış, Bir Duyma da Gör, İçerde gibi şiirlerde şairin yaşadığı zaman ve çevre çindeki sevincinin, sıkıntısının temiz, rahat bir dille duyuruluşunu buluyoruz.

İstanbul'u Dinliyorum'da Orhan Veli'nin çok sevdiğimiz büyük şiire yönelişi, onun daha geniş olanaklarını, duruşlu ve ahenkli bir hava içinde vermek isteyişi de övülmeye değer.

Karşıdaki şiirlerin göze çarpan ikinci çeşit görünüşü toplumsal ... problemlere yarı güldüren, yarı iğneliyen bir tarzda dokunuşlarıdır. Şiirin İçin Bedava, Vatan İçin, Ahmetler ve Erol Güney'in kedisidir. Şiir İçin, Bedava, Vatan İçin, Ahmetler ve Erol Güney'in kedisi ... Daha önce Orhan Arıburnu'nun ... üzerine yazılan şiirlerde olduğu gibi ... kullandığı bu tarzın başarılı bir örneği olan Vatan İçin'de bir kaç beyitte (makalede) güç anlatılabilecek gerçekler üç mısraya ve hiç — hem de suya sabuna dokunmadan sığdırılmış:

Neler yapmadık şu vatan için!
Kimimiz öldük;
Kimimiz nutuk söyledik.

Karşı'nın sonuncu şiiri yukarda saydıklarımıza hiç benzemiyen ayrı bir görüşü taşıyor. Bu halk şiiri tarzında dörder mısralık kıtalar ve yarım kafiyelerle yazılmış bir «Pireli Şiir» dir. La Fontaine'in, Nasrettin Hoca'nın fıkralarını çok beğenilen bir tarzda dilimize çeviren Orhan Veli, ayni ustalıkla yazdığını sandığımız bu şiirinde günümüzün karmakarışık düzenini anlatmıya çalışıyor.

ORHAN KEMAL'İN EKMEK Kavgası

Fahir ONGER

Geçen yıl «Küçük Adamın Notları» adlı birinci kitabını yayınlayan Orhan Kemal bu defa onsekiz hikâyesini bir arada toplamak imkânını buldu. Bu imkân edebiyatımıza önemli bir eser kazandırdı: Ekmek Kavgası.

Kitabın ... [illegible] ... hikâyenin hepsi de insanoğlunun gerçek savaşını, ekmek kavgasını anlatıyor. Hikâyelerde ele alınan kimseler, engin halk tabakalarından seçilmiştir. Teber Çelik'ler, Alaracı Hacı Ali'ler, Çocuk Sami'ler, yeni edebiyatımıza kadar, yazarların iltifat etmediği tipler ve kahramanlardı. Yeni hikâyecilerimiz bu insanlara önem vermekle başlar. Bugünkü hikâye, zevk inceliği veya hassasiyetin gelişmesinden değil fakat görüş ufkunun değişmesinden doğmuştur. Dün ile bugün arasındaki ayrılık, hattâ zıddiyet bu bakıştadır. Orhan Kemal'in Genç Nesil mensubu, yahut Yeni Yazar oluşu bundadır.

«Ekmek Kavgası» bize pek çok hikâyeden ancak bir kaçını tanıtıyor. Kitaba alınmamış daha nice güzel hikâyeler hatırlıyoruz. Onların ve bundan sonra yazılacak olanların hiç değilse yılda bir kitap teşkil edecek şekilde toplanması en candan isteğimizdir.

Ekmek Kavgası. Dün olduğu gibi, bugün de hayatımızın en büyük problemini teşkil ediyor. Ve edebiyatçı bu büyük aksiyon içinde bocalıyan insanı adım adım takibe çalışıyor. Köyde, pazar yerinde, kahvede, fabrikada, büroda, ceza evinde hattâ dağ başında, kısaca hangi mekân içinde olursa olsun İnsan bu büyük endişeden kendini kurtaramıyor. Teber Çelik'in karısını, mahalle bekçisine yaklaştıran sadece kocasına karşı duyduğu intikam hissi değil. Belki bu duyguyu yaratan sebeptir. Bekçiyle beraber yürüyen kadının ekmek kavgasının da içinde olduğunu sezeriz.

Alaracı Hacı Ali, kıçı kırılan tek ineğine mi acır? Onun içine çöken bu acıda da ekmek kavgasını kaybetmenin bir öfkesi ve hıncı vardır.

«Bir kadın» da okuduğumuz baş döndürücü maceralar sadece parlak yüzlü bir oğlan uğruna mı yapılmıştır? Kadını terk-i diyar ettiren sebep belki bu. Fakat her adımda karşılaştığı olaylar bundan daha önemli bir sebebe bağlanır.

Bir fabrikanın muhasebe odasında geçenlere ne demeli?

Gece postası yapan işçilerin makinelere yaslanarak ayakta uyuklamaları neyle izah edilebilir?

Nihayet bir mırazna ile ceza evine gönderilen 12 yaşındaki Çocuk Ali'nin durumu nedir?

Bütün bu soruların cevabı bir tek ana mesele etrafında halkalanır: Ekmek Kavgası.

Yerli dile kuvvetle hakim olan Orhan Kemal'in mükemmel bir hikâye tekniği ile ortaya koyduğu bu geniş problem, bir doküman değeri taşır. Konuşmalardaki hareket ve canlılık hikâyeye oldukça uzun bir ömür kazandırır. Mesele içinde tanıtılan şahısların psikolojisini bu konuşmalardan öğreniriz. Örnek olarak verdiğimiz hikâyelerde KONUŞMA, harikulâde bir gelişme kaydeder. Dilin yerli inceliğini bilmesek bile, bu özellik bizi o hayata doğru çeker. Orhan Kemal'in başarısı, sadece problemi iyi olarak koymasında değil, ayni zamanda bundan bir edebiyat yaratmasını bilmesindedir.

Sanat Madrabazları

Gazete sütunları arasında sık sık resimlerini veya isimlerini gösteren bazı tuzu kuru siyaset madrabazlarının, kazanacakları yüzde 500 kârı düşünüp kazıklarını gülümsiyerek yağlıyan piyasa madrabazlarının, işe gömülmüş görünen, tepeden bakışlı bürokrasi madrabazlarının yanında bir de fikir ve sanat madrabazları var. Bunlar ayrık otları gibi en ciddi gazetelerin, dergilerin sayfalarına ve hattâ topu topu bir çift olan radyomuzun saatlerine dahi dal budak almışlar.

Düşünce ve ruh alemimize bit pazarı laûbaliliğile dolan bu köksüz insanlardan makale yazarlarının en esaslı vasıfları: ukâlalıkları, anlaşır cinsinden lâf edememeleri ve malûmatlı sanılanlar diye bir takım yabancı adları boyuna sıralamıya kalkmalarıdır. Yaratıcı zekâları yoktur, net, temiz bir düşünceleri yoktur. Her şeyleri uydurmasyon ve sahtedir. Meselâ üç dört hafta evvel bir profesörün Cumhuriyet gazetesine yazdığı makaleden aldığım şu parçaya bakın:

«O halde içtimai eşyanın teker teker verdiği ihsaslar dışında o eşyaya hâkim toplu bir idrak karşısında bulunuyoruz. Bu idraki elde etmedikçe anlaşılmak istenen sosyal eşya - yani meselâ bir memleketin öğretim ve terbiye hayatını, yahud belli bir hukuk hâdiseleri grupunu, veya ekonomik durumuna ait olup bitenler - kavranamaz ve tesir sahamıza giremezler.»

İnsanın anlamak için göbeği çatlıyor. Belliki bir yerden acemice tercüme edilerek aşırılmış.

FİKİR ve SANAT Eleştirmesi

Sokak Mankenleri

Yeni İstanbul gazetesinin getirdiği yenilikler arasında yeni bir satıcı tipi de çıktı. Siyah bir üniforma içinde pul gibi duran bu adamlar, ne bağırıyorlar, ne koşuşuyorlar, ne tramvaya asılıyorlar. Yalnız pul gibi... Şapkalarının üzerindeki sarı şerit üzerinde gazetelerinin ismi yazılmasa tanıyamıyacağız.

Karikatür yapanlar bundan sonra bir ayağı yerde, bir ayağı gökte, ağzı iki karış şekiller çizmekten vazgeçsinler. Bir mezar taşı kondurup, boynuna bir kayış geçirsinler.

Fikri çığırtkanlıktan kurtarıp mankenleştiren *Yeni İstanbul* gazetesine başarılar dileriz.

Abdülhak Hamit'in madrabaz tarafı sanatkâr tarafından daha ağır bastığı için çok kimse kendisini dâhi sanmıştır. Florinalı Nazım madrabaz olamadığı için şiirini parayla ilân sayfasına bastırıp, altına da şiir kralı diye imza koyarak cemiyetten hınç almıya kalkmıştır.

Tarihin, Yahya Kemal'leri, Hamdullah Suphi'leri Ruşen Eşref'leri hep biraz bu gözle göreceğinden korkarım.

Yeni sanatı, değerini olduğundan fazla göstermiye kalkanlardan korumalıyız. Arkadaşlık, dostluk sanat ve fikir alanına rahatça girmek için bir pasaport olmamalıdır. Yoksa Türk sanatı yakın bir gelecekte yeniden ve büsbütün sahtekârlar elinde kalır. Dergilerin çok itinalı ve fedakâr davranmaları ve hangi öğretmen daha çok satış temin ediyorsa onun eserini değil, gerçek ve orijinal bir kıymeti bulunan şiir ve yazıları yayınlamaları gerektir.

Böylece son günlerde pek dile dolanan «genç şairler birbirlerini tekrarlıyorlar» sözünden bir an önce kurtulmuş oluruz.

Çetin ALTAN

En Zavallımız

Fikir ve sanat dergilerinden sonra basın arkadaşlarımızın en zavallısı ticaret ve ekonomi gazeteleridir. Gündelik olmalarına rağmen hepsi elle dizilir. Çoğunun idarehanesi yoktur. Olsa bile yağmurda akar veya mürettip kasalarının altındadır. İlân bulur onunla yaşarlar. Bir gün farkla abonelerine giden bir kaç yüz baskıları ne artar, ne eksilir.

Tüccarın — artık bir vergi halini almış — abone ücretini her yıl tazelediği bu gazeteler, banti bile yırtılmadan doğru kâğıt sepetine gider. Düşük kaliteli kâğıda basıldığından paket bile yapılmazlar.

Kambiyo rakamlarını ayıran ikinci ve üçüncü sayfaları onbeş günde bir değişmese ve sabahtan akşama kadar taban teperek günlük piyasa haberlerini toplayan bir kaç fedakâr piyasa muharriri olmasa bu gazetelerin hâlâ nasıl olup ta hayatta olduğuna şaşarsınız.

Bugün batıda en fazla takip edilen ve yazısı iktibas olunan Türk gazeteleri hangileridir biliyor musunuz? İşte bu ihmal edilen, koltuklarında pasif kalışan, kimsenin aramıya ve sormıya lüzum görmediği ticaret ve ekonomi gazeteleri...

Vâ-Nû

Tabiî iklimler, hareketlere daima haberlik ettiler. O halde sanat ta barışa hizmet edebilir.

Bana bir çok insanlar inandı, Nobel Mükâfatı verildi; Ben de inanıyorum.

Hacerî felsefi gibi. Yalnız tek bir hareketle olmaz. Bütün sanat kollarının hizmet etmesi lâzımdır.

Şevket Rado

Sanat barışa hizmet eder. Ama sanatkâra böyle bir vazife vermek doğru değildir. O zaman sanatın, sanat olmaktan çıkması ihtimali vardır.

Sanatkâr hür olmalıdır. Hür sanatkâr ne yaparsa iyi yapar.

Cavit Yamaç

Eski Yunan ve Roma medeniyetlerinden bu yana edebiyatın tek ve yegâne gayesi bu olmuştur. Londra'dan Sydney'e, Capetown'dan Helsinki'ye sanatla meşgul olanlar hep bu büyük dâvaya hizmet etmişlerdir.

Sanatın tek ilâyeti olan politikaya hizmet edenler — Faşist veya Bolşevikler — hariç bütün insanlık camiasının ileri karakollarını teşkil eden sanatkârlar sadece insan oğlunun bekasını temin eden barışın hizmetçisi olmuşlardır.

Gaddarlıkları ve istilâcı ün'üneleri dünyanın en şuurlu şeklinde herkesçe kabul edilen Japon askerlerinden birinin harp meydanında ağzından dökülen mısra şudur:

«Biz de ülkelerimiz ... düşman [illegible]»

İşte sanatın bütün anlamı burada başlayıp burada sona eriyor!..

Hüsamettin Bozok

Sanatın içtimai fonksiyonuna inanan her insan buna evet diye ce...

Sanat Barışa Hizm[...]

...cap tercümanıdır. Sanat eseri, kitleleri sanata doğru sürüklediği gibi harici bir dünya üzerinde de tesir icra edebilir. Münevver dünyaları başkalarına karşı mutlak bir kin ve nefret duygusuyle beslenmiş zümrelere barışçı bir ruh aşılanması günün zaruretidir. Milletler arasına düşmanlık tohumları saçan bir dünya anlayışının ve bu temel üzerine kurulmuş bir sanatın milyonlarca insana ne kadar kanlı göz yaşı döktürdüğünü kimse unutmadı. Amansız bir yangının dumanları hâlâ tüter ve külleri, açık ve çıplak sefiller üzerinde savrularken milletleri, tam bir eşitlik içinde, barışa doğru götürmek sanatın en tabii vazifesidir.

Ancak pasif bir barış zihniyetinin, milletlerin istiklâl ve hürriyetlerine mal olduğu tarihin acı gerçeklerindendir. Mücerret bir barışçılığa körü körüne bağlanmamalarını, daima hür ve müstakil olarak ayakta durmak istiyen milletler unutmamalıdırlar. Küçük balıklar büyük balıkların nasihatlerini muhakeme ederek dinlemelidir. Bu hususta kalbim, Péguy'nünkü gibi çarpıyor: Haklı bir savaşta aziz bir vatan için ölenler ne bahtiyardırlar (Heureux ceux qui sont morts pour la terre charnelle - Mais pourvu que ce fût dans une juste guerre - Heureux ceux qui sont morts pour quatre coins de terre. - Heureux ceux qui sont morts d'une mort solennelle.)

Fethi Giray

San'atın barışa olan hizmetini İkinci Dünya Savaşı bir kere daha göstermiştir. İnsanlar, cemiyetler arasındaki hırsın, kinlerin, bitip tükenmek bilmiyen kavgaların tek sebebini, bu dünyayı, bu insanları, bu cemiyetleri idare edenlerin sanat ve sanatkâra lâyık olduğu önemi ve kıymeti vermemelerinde buluyorum. Aralarında kültür ve sanat münasebetlerini iyice tanzim etmiş birbirlerinin yeryüzündeki insanlık haklarına en kutsi bir şekilde tanıyan iki memleket arasında kavga olabilir mi? Bu münasebetle İkinci Dünya Savaşında ordusu dununmasıyla tamamen yere serilmiş Fransa'yı kimin ayağa kaldırdığını hatırlatmak isterim. Kalemini yeryüzünün saadeti, iyiliği ve refahı için kullanmıyan bir insana sanatkâr diyebilir miyiz bugün artık. Barışı bu güzel dünyamızın yüreğine kalemiyle, fırçasıyle, sesiyle, aletleriyle sanatkârın yerleştireceğine ben bütün kalbimle inanıyorum.

Suat Taşer

Eğer barışı bir toplumda zorbalığın yenilmesi hürriyetin ve adaletin hâkim olması; o toplum insanlarının korkusuz yaşaması demekse böyle kutsal bir amacın hizmetinde olmayan sanata ben sanat demem.

İki büyük savaş geçirdik. Bu savaşlar, barışın pahasını bize iyice öğretti sanırım. Şu, her şeyi ile bağlı bulunduğumuz güzelim yurt ve dünya toprağı, barış düşmanlarının yeni bir saldırısına artık sahne olmamalı. Bunun için de sanatkârın, düşman karşısında mevzi almış bir er kadar sorumlu olduğunu bilmeli. Aksi halde, düşman namlusundan çıkan her mermi de tepemizde patlıyan her bombada, akan her damla kanda bu sanatkârın da bir suç payı vardır.

Geçenlerde İsveçten gelen bir balık mütehassısı, bu gazetelerden birisinin yazarını evinde ziyarete gitmiş ve izahat istemiş..

Şimdi burada, bu memlekette önce ekonominin gelmesi gerekeceğini söylemeğe kalksak akıl hocalığı sayarlar. En iyisi susalım Aydınlarımızın (!) Honolulu tazelerine veya ağzı rakı kokan Hacı yazarların sütunlarına gösterdikleri rağbetten usanacakları güne kadar...

Renk

Babıâlide en kolay ve çabuk iş taklittir. bir din gazetesi mi çıkardınız. Hüryaaa arkasından yirmi tanesi. Bir cinayet gazetesi mi? Gelsin sermayedarlar...Gelsin adliye muhbirleri. On tanesinin kopyası ertesi gün piyasadadır.

Bir cinsiyet dergisi çıkarmak değil, lâfını etmek bu memlekete «ilmi» maskesi altında beş tane şehvet paçavrası kazandırır. Ayni biçim tercüme dergilerinin karşısında bu muydu diye şaşarsınız.

Şişli hanımı modanın sür'atini gelsin de Babıâlide görsün. Şimdi de gazetelerimize bir renk arız oldu. Einstein'i bile şaşırtacak derecede üstadlarımız hüner gösterdiler. Rengârenk karikatürler, tefrika başlıkları, Cânlar, Siyah başlıklı gece gazeteleri bile yaya kalmamak için o günkü imanşetin altına kırmızı çizgi çekiyorlar. Her taraf renk. Sanki şehriâyin var karşımızda.

D. ÇINAR

Dergiler

Dergi

Bu günlerde ne kadar çoğaldılar. İkişer, üçer sayfalık edebiyat dergilerinden bahsediyorum. Piyasada çıkarıldıkları durum ve şartları gözeterek güzel sayacağımız ondan fazla dergi var.

Hemen her yazımda dokunduğum gerçek var:

Edebiyat dergilerinin dağıtılmalarındaki güçlük. Okuyucu bizi, biz okuyucuyu bulamayız bir türlü.

Birbirimizin varlığını işitsek belki seslenceğiz. Edebiyat Dünyası her sayısında dostça okuyucularına arkadaşı olan dergileri tanıtmaktadır.

İşte bu güzel dergilerden biri olan ve iki sayıdır yayınlanan DERGİ dergisinin son sayısını görmediniz 15 kuruş karşılığında (Şadiye Önüt, Yeni Ufuk Matbaası, İstanbul) adresinden isteyin. Beğeneceğinizi sanıyorum. Beğenmeseniz bile 15 kuruşu nerelere vermiyorsunuz? Derginin 2 inci sayısını alında Sait Faik'in Yaşarın Edebiyat başlıklı çok güzel yazısını bir okuyun.

Yeni

(Yeni) dergisi Samsunda yayınlanıyor. Şirin bir dergi. 16 sayfa kapaklı falan 25 kuruş.

(Yeni) hakkında bir ilkin edin bilmeniz için 5 inci sayısından bir cümle alıyorum:

«Bugün şiir her şey konu olabiliyor ve şiir böylece yazıldığı dilin malı olmaktan hiç olmazsa kısmen kurtularak daha evrensel ve inancı bir değer kazanabiliyor.»

Mehmet TÜRKERİ

Sanat dostları derneğinde açılan resim sergisi

Aralık ayı içinde Sanat dostları Derneğinde bir resim sergisi açıldı. Sergide 18 ünlü ressamın eserlerini bir arada gördük. Yalnız bu on sekiz sanatçının bir araya gelmeleri aynı okula mensup oldukларından, yani müşterek bir resim anlayışından ileri gelmemektedir. Belki sadece aynı devrin ressamları olmaları böyle bir yakınlığa sebep olmuştur.

Bu sergide eserleri bulunan ressamlar şunlardır:

Şeref Akdik, Hakkı Anlı, Sabri Berkel, Şefik Bursalı, İlhami Demirci, Halil Dikmen, Elif Naci, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Eren Eyüboğlu, Hamit Görele, Fuat İzer, Zeki Faik İzer, Ercüment Kalmık, Ziya Keseroğlu, Zahide Özar, Cemal Tollu, Kemal Zeren.

Para uğrunda

Şehir Tiyatrosu Dram kısmında Nahit Sırrı Örik'in «Para Uğrunda» isimli piyesi oynanmaktadır. Bu dört perdelik piyeste, adından da anlaşıldığı gibi şimdiye kadar edebiyatın çeşitli kollarında işlenmiş bulunan «Para» konusu ele alınmıştır. Piyes artanın üstüne çıkmamakla beraber, yazar, bu tehlikeli konuda bayağılığa düşmekten korunmasını bilmiştir. Piyeste Şaziye Moral, Perihan Yanal, Hadi Alün ve Muzaffer Aslan bilhassa iyi oynamışlardır.

Y. YILDIRIM

[...]met Edebilir mi ?

Barışçı sanatkârın talihi çetin, çilesi amansızdır, kabul. Ama, sanatkâr dediğin de bir nevi fedai, bir nevi kahraman değil midir? Barışa inanmak, barışı sevmek, ve barış için sonuna kadar savaşmak; işte fedai kahraman sanatkârın parolası.

Sanat barışa hizmet edebilir mi?

Şunu söyliyelim ki, barışa hizmet edebilmek bakımından, türlü toplumsal müesseseler ve kuvvetler arasında sanat başta gelir. Ümitsize ümit, korkuğa cesaret, inanmıza iman vermek Sanatın en önemli özelliği budur. Bunlar ise, barış için girişilen savaşta insanı zafere ulaştıran yenilmez silâhlardır.

Şöyle demekte mahzur görmüyorum; sanat, barış içindir.

İşte; hukuki teşkilâtlara, askeri kuvvetlere yükletilmek istenilen dünya barışını kurup korumak işini sanat kültür gibi yayılması güç, etkisi uzun zamana bağlı, müeyyidesiz, passif kurumlardan beklemek yalnız bir tesellidir.

Ömer Faruk Toprak

Bütün iyi romanlar, hikâyeler, piyesler barış misyonu ile başka dillere çevrilmektedir. Savaştan söz açan epik janrındaki kitaplar dahi, barışı temin etmek için nasıl mücadele edildiğini hikâye ederler. İnsanlık ağızı topyekûn hemen bütün sanat kitapları insanları büyümesine ve barışa çağırır. Bundan dolayı «Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok», «Harp ve Sulh» gibi romanlar, barış yolunda kendilerini feda eden insanların destanıdır. Nazilere karşı birleşen milletlerin hayatı Alman Muhacir Edipleri tarafından kalemlendirilmiştir, bir çok dillere çevrilerek, barışa hizmet etmekte bulunmuşlardır. Bu kitapların harp aleyhtarı olduklarını söylemir evet harp aleyhtarı ve barış taraftarıdırlar.

S. Hakkı Esatoğlu

Garanti şandiaşmaları, silâhsızlanma, tarafsızlık, anlaşmazlıkların barışçı yollarla halli Milletler Cemiyeti, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı gibi çeşitli teşebbüs ve fikirlerle kurulup korunamıyan sürekli dünya barışının eğitim ve kültür yolu ile sağlanabileceğini sanmıyorum. Bilirim; sanat ve bilim yüreklere insan sevgisini kökleştirir, insanı barbarlıktan, mutaslan hareketlerden kurtarıp merhametli, duygulu, hemcinslerini düşünür, yüksekliğe ulaştırır. Sanat - fikir adamları, kültürlü insanlar sinek öldürmekten bile çekinirler. Fakat siz de bilirsiniz ki dünya ekonomisinde kapitalist rejim mutaz unsurlarını içinde taşır; hammadde sağlamak, fabrika eşyalarına pazar bulmak amacı bakımından yetinmemiyen devletler, durumu kendi faydalarına döndürmek isterler. Böylece de zoraki savaşa önayak olurlar. Her şeyden önce bu harp tohumunu yok etmek, emperyalist düşünceyi yıkmak gerektir. Bu inanç ise kolay kolay yıkılamaz. Çünkü menfaat, ekmek ve ihtiras meselesidir. Jules Romains insan tabiatinin tarih boyunca değişmediğini söylüyor. Bu ünlü Fransız yazarına göre dünya barışı için hukuki müesseseler ve milletlerarası, dünya federasyonuna gidilmesi gerekmektedir. Amerikalı Emery Reves ve daha pek çok ilim adamı bu fikirdedirler. Böylece zor hâkimiyeti ve menfaatler yerine paralel hâkimiyet ve menfaat kurulacaktır. Bir bakıma makul bir düşünce insanın aklı yatıyor. Diğer taraftan sürekli barışı korumak için savaşa hazır olmayı ileri sürenler de vardır; Wasington, James Forrestel, H. G. Wells, Shaw ve emsali adamlar, isterseniz sulh-u selâhı diyen Türk şairi gibi.

Bülent Oran

Soru geniş ve karışık bir probleme dayandığı için kesin bir cevap vermek güçtür. Fakat bugün, «Sanat sanat içindir» diye bir şey kabul etmediğimize göre sanatın insanlığın yaşamış olduğu dünya barışının tohumlarını serpmesini beklemek hakkımızdır. Bu, onun fonksiyonlarının en değerlilerinden biridir. Yakın tarihteki harpçi devletlerde barışı destekleyen eserlerin toplatılması, onların kütle üzerindeki önemli etkilerini bize göstermeğe kâfidir.

Sabahattin Hüsnü

Bu günün sanatı toplumla ilgili meseleleri kendine konu edinmiştir. Barış toplumu en fazla ilgilendiren konulardan biri olduğu için barışa hizmet eden bir sanat bizi şaşırtmamalıdır.

Atalarımızın gününde Ozanlar savaş alanlarında kopuz çalıp türkü söyler, dövüşen erleri kızıştırırmış. Savaş üzerine söylenmiş hikâyeler, destanlar; yapılmış resimler; besteler yazılmış övgüler azmı? Savaşa hizmet eden bir sanatı hiç durakmadan kabul ediyoruz da barışa hizmet edeni ne diye etmiyelim?

BUGÜNKÜ ANLAMINA GÖRE

HÜRRİYETE ÖVGÜ

Öve öve öküz ettiler
Hürriyet seni
Boynuzunu dokuz ettiler
Hürriyet seni

Şimdi boynuzlu başı
Kaşı babam kaşı

Turhan GÜRKAN

Yaşamak - Ölmek

Yanımızdaki eve gelin girdiği gün
Karşıdan bir cenaze çıktı.
Yağmurlu havada çırpınır bir kadın,
Rüzgâr akasya dallarını sarsardı.

Omuzlarda sallanarak geçti tabut
Şarkılar bir lâhza sustu,
Bir matem nağmesi yağmur
Saçaklarda, akasya dallarında hızlandı.

Derken köşeyi döndü omuzlarda
Gözlerden kayboldu tabut
O kadınsa hâlâ yağmurda
Çırpınır, ağlaşır, döğünür..

İnsanlar bir cam ardına çekilmiş,
Herkes kendi ölümünü düşünür
İnce, sarı yüzleri uzar.

Ekinler yene başlanır tarlalarda
Anaların güzelliği, sağlığı, tembelliği
Kızlarına geçer, dakikadan dakikaya.

Plâk gramofonda,
«Yüzündeki o bahar» gandaki evden
Yeniden başlar.

Ahmet KÖKSAL

BAŞARI

Şeytan
Senin gözlerini kör ettim
Kibrit çöpünde

Artık göremezsin beni
İşime karışamazsın
Annemin de duası var
Yolum hayra çıkacak

Celâl KEYYALI

YARALI

Penceremin önüne kadar kargalar gelmiş
Ben İstanbuldan çok gitmişim
Ama sırıklım olmuşum
Kargalar da olmuş

Kâğıthanedeki evimde
Başımı bir ben kalmışım
Mustafam, Alim izine gitmiş
Haydarpaşa'da, durup durup ağlamışım

Tren onları Güneye götürmüş
Beyazıt — Şişli tramvayı
Buraya alıp getirmiş beni
Ben burada farketmişim sılandığımı kargaların
Yalnız kaldığımı

Kara kara düşünüyorum şimdi de
Kara kargalar teselli vermiyor insana
Gökyüzü rahatlık vermiyor
Meyva vermiyor çınar ağaçları

Yalnızlık tanrıya yakışır
Yalnız kalmamıştım asker olalı
Ormanda ağaç gibiydim, ağaç
Dallı budaklı

Şimdi gönül berelidir
Yürekse, çoktan yaralı

Mahmut KURU

Selâhattin Hakkı Esatoğlu:

ÜÇ PLAKLI GRAMAFON

Günün hangi saatinde kahveye girsem o'nu aynı masada oturmuş, önündeki beyaz esercedit kâğıtlarına bir şeyler çizerken veya kenarları renkli cep defterine rakamlar yazıp, hesap yaparken görürdüm. Bana öyle gelirdi ki bu adam; kahvedeki gürültülerin asla farkında değildir. Yani duymuyordu. Sağır olmadığı muhakkaktı. Onun kulakları bu kahvenin içinde olup biten gürültüleri değil, başka, kendi içindeki kargaşalığı duymak için vazife görür gibiydi. Hatta gözleri de öyleydi. Bu gözlerde muhakkak iyi görmüyordu. Gerçi bakıyordu, bazı kerre bu bakışlar her insanın üzerinde ayrı ayrı gezinir, fakat emininki görmezdi. Bu gözler görse görse mermer masanın üzerindeki kâğıtları görür, onlara itina ile yapılan işaretleri ve kalın cep defterine dökülen rakamları farkeder, gerisini görüp geçerdi.

Bir gün merakımı yenemedim. Garsona:

— Aslan, dedim, şu ihtiyar orada ne yapar?

— Pilân çizer. Dedi.

— Mühendis mi?

Elini başına götürüp taralelli işareti yaparak:

— Kontak!

Deyip güldü.

— Ben de pek akıllı sayılmam, şununla beni tanıştırsana! Dedim.

— Merasime ne hacet beyim, ona adla sanla «Üç plâklı gramofon» derler, gözünün içine bak kafi, mübarek kurnadan çalar..

Garsonun sözleri bana cesaret vermişti. Kalktım yanına yaklaştım.

— Selâm! Dedim.

— Aleykümselâm.

Dedi. Yanına çöktüm.

—Nasıl gidiyor alem? Diye sordu.

— Eskisi gibi.. Ha bire dönüyor dünya.

— Biz bir türlü döndüremedik köroinsı çarkları..

Meraklanmıştım

— Bir fabrika mı kurmak..

— O kadar değil, bir dükkân.

— Olur inşallah!

Tekrar o söze başladı:

— Efendim, dedi, hayırlı sebepler büyük neticelerin anasıdır. İyi analar hayırlı evlât doğurur. Dükkân iyi bir anadır. Emek ister, emeğini esirgemiyeceksin, o zaman meyvesini alırsın. Hem bilirsinizki dünyada en mukaddes su alınteridir. İnsan ancak kendi alınterini içerse içi rahat eder. Benim inandığım hakikat bu! Üzerine güneş doğmadan yataktan fırlayıp doğru dükkâna.. Gırrrrr.. kepenkler açılacak, Bismillâh deyip adımını içeri atacaksın.. Ondan sonrası Allah kerim. Sen İSTE ve ÇALIŞ, gerisini Allaha bırak!..

— Doğru, dedim, doğru.. Fakat Allah istediğimizi değil, çok defa kendi istediğini veriyor.

Bir müddet ikimiz de sustuk, bana bir kahve ısmarladı, içtim. Sonra önündeki kâğıtları işaret ederek sordum:

— Dükkânın plânı olmalı?

— Hayır dedi, evin.. Ev pek harap oldu, peder merhumun ruhu muazzep oluyor. Onu böyle virane haline getirmemeliydik. Amma elde değil, zamanın eli tahripkâr, baksanıza yüzümüzde ne makyajlar yaptı. Canlıyı bu hale getiren cansızı ne yapmaz — Hem efendim çocukların evlenme çağı gelir.

(Sonra tekrar eline kalemi aldı ve önündeki pilân üzerinde işaretlemeğe başladı). İşte şura evin hariciyesi idi. Her gün muhakkak bir kaç misafir bulunacaklı, misafirsiz sofraya oturmak adeti değildi peder merhumun. Şu köşe samanlık idi, ağzına beraber dolardı, bir ordunun hayvanını beslet fakat o zaman bahara çıkmadan biterdi. Şu büyük kapının bir kanadı hiç kapanmazdı. Ne beyler, ne paşalar gördü bu odalar.. Şimdi sanki bir virane, Baykuş bile yuva yapmaktan korkar. Hayat bir kararda kalmıyor delikanlı! Selimbey zadenin evi böyle mi olmalıydı? oğlu bu hale mi gelmeliydi?

Sonra birden canladı, göz bebekleri dışarı fırladı, renksiz yüzünde kalın damarlar belirdi, heyecandan titriyen bir sesle bağırdı:

— Yaptıracağım, dedi, böyle bırakmıyacağım bu evi.. İşte plânı hazır. Hem de kendim çizdim. Hiç bir şey değişmiyecek, kapılar olduğu yerde, pencereler eski duvarlarında, dolaplar aynı noktada.. Hayat mazidir, mazi! Eskiyi yaşatmak lâzım..

Durdu, sükûnet bulduktan sonra mırıldandı:

— Hele dükkânı bir açalım, hepsi ona bağlı..

★

Bir öğle üzeri kahveye girdiğim zaman Rasim efendi (ihtiyarın adı Rasim efendi idi) beni yanına çeğirdi.

— Küçük bir işte reyine müracaat edeceğim.

Dedi.

Hiç bir şey anlamamıştım. Yalnız masanın üzerinde renkli, bez bir bohca vardı! İçinde ne olduğunu bir türlü tahmin edemiyordum. Rasim efendinin ise gözleri bohcadaydı. Dikkatle ona bakıyordu. Bu bohcanın içinde ne olabilirdi? Belki kitap! Evet köşeli bir şey var gibiydi içinde. Reyime müracaat ediyordu, hangisini beğenirsem onu intihap edecekti, meraktan çıldıracaktım.

— Fakat burada olmaz, dedi, soysuzlar bizimle alay ederler, işin yoksa tenha bir yere çıkalım?.

Çıkalım Rasim efendi, çıkalım.. Yalnız beni meraktan kurtar. O bohcayı koltuğunun altına iyice yerleştirdi; kahveden çıktık. Bohcayı büyük bir itina ile muhafaza ediyor, düşmemesi elinden kaymaması için sımsıkı yapışıyordu. Nihayet belediye bahçesinin kimse görülmiyecek kuytu bir köşesine gelince elindeki bohcayı yavaş yavaş çözerek içinde birçok tahtalar çıkardı. Bir kaç haleti ruhiyeyi bir anda yaşadım. İlk defa kahkahalarla gülmek, sonra hıçkıra hıçkıra ağlamak istedim. Hiç birini de yapamadım. Şaşkın ve sessiz baka kaldım. Çeşitli renklere boyanmış olan bu tahta parçaları dükkânın kapısı üzerine asılmak için yaptırılmış tabelâlardı. Fakat hepsinin de üzerinde (SELİM BEY ZADE RASİM ve OĞULLARI) ibaresi okunuyordu. Hepsi de yağlı boya ile işlenmiş ve üzerinde çalışılmış güzel tabelâlardı. Her tabelânın üzerinde ayrı bir yıl: 1932, 1935, 1936, 1939 ve nihayet 1942..

— Sen hangisini beğeniyorsun Rasim efendi?

— Hepsi de zevkime gidiyor, bir türlü birini diğerine tercih edemedim.

Diye cevap verdi. Üzerinde en yeni tarih bulunan tabelâyı gösterdim.

— Dükkân ilk açıldığı zaman bunu asarsın, sonra sırasile bunu indirir öbürünü korsun ve böylece değiştirir durursun..

Dedim. Güldü ve başını salladı.

— Bak, bunu düşünmemiştim, dedi, sırasile hepsini de asarım.

Sonra bir çocuk neş'esi içinde tabelâları topladı, üst üste koyup güzelce yerleştirdi ve elindeki çiçekli bohcaya sararak koltuğunun altına koydu.

— Dükkân işi bugün oldu, yarın olacak diye epeyden beri uğraştığım için içinde tarihi eski olanlar da var. Bunları zaman zaman başka şehirlere giden arkadaşlara sipariş ediyorum, onlarda, eksik olmasınlar, yazdırıp getiriyorlar. Daha evde bir kaç tane vir, ama onların tarihi pek eski, hem de arap harfleriyle yazıldığı için şimdi gitmez.

Bir gün Rasim efendiye «dükkâna şöyle yeni bir isim bulsan» diyecek oldum.

— Yooo.. dedi. Bak bu tabelâlarda üç şey var: Peder merhumun ismi bir, kulunuz (estafurullah dedim) iki, mahdumlar üç.. Bendenizin yegâne arzusu pederin namını yaşatmak ve evlâtlarıma iftihar edilecek bir yadigâr bırakmaktır. Arzum, bu tahta parçası üzerinde istediğim gibi ifade olunmuştur. Ve keyifli keyifli gülerek devam etti:

— Dükkânı açmışsın, ağzına beraber malla dolu, kovan misillü işliyor. Kâr dersen oluk gibi. Sen (kendini kastediyordu) kasada oturuyorsun, tezgâhta çocuklar.. Biri kesekâğıtlarını dolduruyor, öbürü tartıyor. Terazinin vebali kadar ağır günah yok ha.. Hile yapmıyacaksın, zararı yok torbalara biraz fazla koy, ağır olsun, fakat okkadan çalma..

Bir ara Rasim efendi kahvede görünmez oldu. Meraklandım, garsona sordum.

— Duymadın mı?

Dedi.

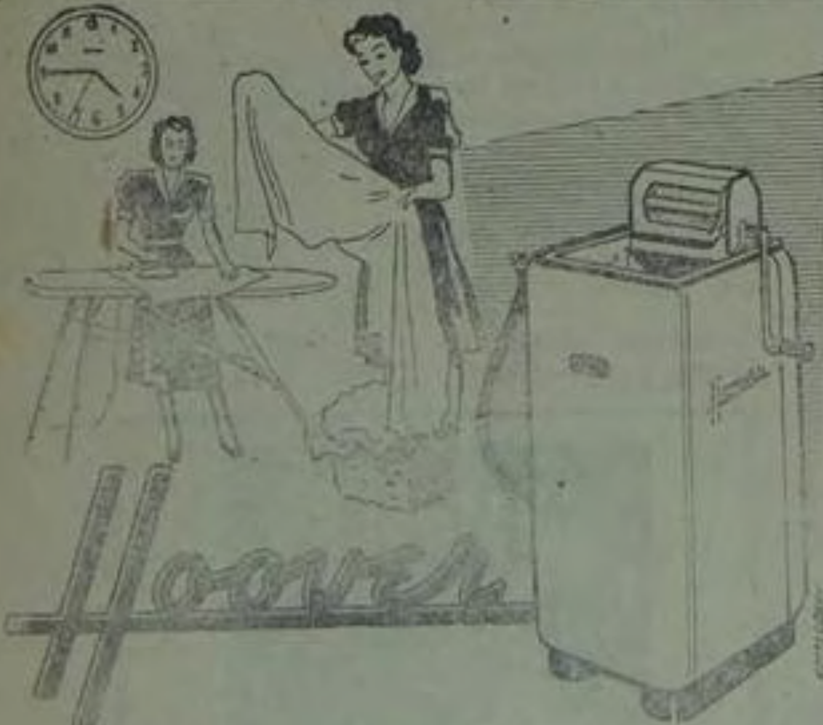
— Hayır..

Dedim, anlattı:

— Bu adam kontaktır. Kasabada adına «üç plâklı gramofon» derler. Bir adam selâm verse hemen başlar anlatmağa. Anlattığı hep aynı şeyler. yok efendim dükkân açacakmış, ev tamir ettirip babasının ağalığını ihya edecekmiş, çocuklarını evercekmiş.. Mübarek bu üç şeyden başka bir şey bilmez. Geçen gün bankaya gitmiş, dükkân için sermaye istemiş, tabiî kovmuşlar.. Kaymakama varmış, şikâyet etmiş o da tınmamış. İnmiş bu sefer çarşıya ve ileri geri söylemiş. Doktor da «hastadır» diye bir rapor vermiş haydi Masarosmana..

Ondan sonra Rasim efendiyi bir daha göremedim. Ben değil bütün kasabalı da göremedi. Yalnız İstanbul'a mal almak için gidip gelen tüccarlar «hemşehrimizdir» diye yattığı akıl hastahanesine uğrayıp halini hatırını sormuşlar. Onlara hep Selim beyden ve oğullarından bahsetmiş, kasabaya döner dönmez dükkân açacağını ve çocuklarını evereceğini söylemiş. Hattâ onu görenlerin söylediklerine inanılırsa yattığı hastahanede, karyolasının baş ucunda çıkınca açacağı dükkâna asmak için İstanbulda hususi surette yaptırdığı büyük bir cam tabela üzerine yaldızlı harflerle yazdırılmış (SELİM BEY ZADE RASİM ve OĞULLARI) levhası asılıymış.

Bu hadiseye de kasabada gülmeyen kalmadı. Yalnız bir ben gülmedim ve gülmeyeceğim de! Hangimizin gönlünde — bütün ömrümüz boyunca hiç bitmeden çalan — böyle birkaç pilâk yoktur ki?

Sahibi ve Yazı İşlerini
Fiilen İdare eden:
Mehmet AKUZUN
Sekreter :
Sabahattin Hüsnü
Not: Her türlü müracaat
Sekreter adına yapılmalıdır.
Abone: Yıllığı: 250
Altı aylığı 150 Kuruş
Adres:
P. K. 445 — İstanbul
Dizildiği ve basıldığı yer:
ÜLKÜ Basımevi

OKUYUCULARIMIZA

Dergimiz İstanbul'da İKBAL KİTABEVİ ile anlaşmıştır. Aşağıdaki kuponu keserek İkbal Kitabevine götürdüğünüz takdirde İkbal size kendi yayınlarında % 25 tenzilât yapacaktır. Bu haberi dostlarınıza da duyurmanızı rica ederiz.

Edebiyât Dünyası
İkbal Kitabevi
Kuponu